

בעניין:

1. **שאלדה, ת"ז 9**
תושבת השטחים הכבושים

2. **המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר – ע"ר**

ע"י ב"כ עוה"ד עידו בלום (מ"ר 44538) ו/או אלעד כהנא (מ"ר 49009) ו/או חוה מטרס-עירון (מ"ר 35174) ו/או סיגי בן-ארי (מ"ר 37566) ו/או דניאל שנהר (מ"ר 41065) ו/או ליאורה בכור (מ"ר 50217) ו/או נועה דיאמונד (מ"ר 54665) ו/או נמרוד אביגאל (מ"ר 51583)

מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרים

- נ ג ד -

1. **המפקד הצבאי לאיזור הגדה המערבית**

2. **ראש המינהל האזרחי**

3. **מדינת ישראל**

המשיבים

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המופנה אל המשיבים והמורה להם לבוא וליתן טעם:

1. מדוע לא יאפשרו לתושבי השטחים הכבושים למלא טפסי בקשות בשפה הערבית ולהגישם למשיבים בערבית;
2. מדוע לא יטפלו בהשגה שהגישה העותרת 1, על אף שנכתבה בשפה הערבית, ויתירו את יציאתה מהגדה המערבית לירדן.

בקשה לקביעת דיון דחוף

בית המשפט מתבקש לקבוע דיון דחוף בעתירה. עניינה של העתירה במדיניותם של המשיבים, אשר על קיומה נמסר לראשונה במכתב מטעם המשיב 2, ביום 2.12.10.

עיקרה של מדיניות זו, הינו כי פלסטינים המגישים בקשות במשרדי התיאום והקישור הישראליים, נדרשים למלא ולהגיש את בקשותיהם **בשפה העברית בלבד**, וכי בקשות בשפה הערבית לא יטופלו עוד.

מדובר בעניין דוחק ביותר, שכן מדיניות זו משפיעה באופן ישיר על מאות ואלפי בני-אדם הפונים אל המת"קים מדי יום, פוגעת בהם ובאפשרותם לממש את זכויותיהם.

מבוא

1. רבות כבר דובר ונכתב על מעמדה של השפה הערבית בישראל. בתי משפט שבו והבהירו כי השפה הערבית היא שפה רשמית וכי הרשויות מחויבות לפעול גם בשפה זו ולאפשר פנייה אליהן בערבית (ראו, למשל, בג"ץ 4112/99 **עזאלה נ' עיריית תל אביב יפו**, פ"ד נו(5) 393 (2002); אילן סבן ומוחמד אמארה "מעמד השפה הערבית בישראל: משפט, מציאות וגבולות השימוש במשפט לשינוי מציאות" **מדינה וחברה** 4(1), 885 (2004)).
2. מדי פעם אף עולה לכותרות מקרה כזה או אחר, החושף כי רשות ישראלית כלשהי אינה ערוכה למתן שירות בערבית – ומייד מזדרזת אותה רשות להודיע כי תיערך בהתאם ומקפידה להבהיר כי ניתן גם ניתן לפנות אליה בשפה הערבית (ראו, למשל, דנה ויילר-פולק "דו"ח: לשכות הסיוע של משרד המשפטים מפלות ערבים" **הארץ** 5.8.10; טלילה נשר "כ-20 משרדי ממשלה אינם נגישים לערבים" **גלי צה"ל און-ליין** 16.8.10).
3. והנה, לפתע, מצאה עצמה קבוצת אוכלוסייה אחת ויחידה – ורק היא – מחויבת להגיש בקשות **אך ורק בשפה העברית** ומנועה מהגשת בקשות בערבית. למרבה האבסורד, קבוצה זו אינה אלא הפלסטינים תושבי השטחים.

הצדדים

4. העותרת 1 היא פלסטינית תושבת השטחים הכבושים, ילידת שנת 66, אם לשבעה ילדים, המתגוררת בסעיר הסמוכה לחברון.
5. העותר 2 (להלן: **המוקד להגנת הפרט או המוקד**), הוא ארגון הפועל לקידום זכויות האדם בשטחים הכבושים.
6. המשיב 1 הוא הממונה על איזור הגדה המערבית מטעם המשיבה 3 – מדינת ישראל – המחזיקה בגדה המערבית תחת כיבוש צבאי מזה למעלה מארבעים שנה.
- המשיב 1 שואב את סמכותו מן הדין הבינלאומי ומחויב לפעול בכפוף לכללי המשפט המינהלי והציבורי הישראלי. המשיב 1 הוא המופקד, על פי המשפט הבינלאומי, על רווחתם של תושבי השטחים הכבושים, על שמירת הסדר והביטחון שלהם ועל ההגנה על זכויותיהם (ר' בג"ץ 10356/02 **הס נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית**, פ"ד נח(3) 443, 456 (2004)).
7. המשיב 2, ראש המינהל האזרחי, הוא הממונה מטעם המשיב 1 על ניהול העניינים האזרחיים בשטחים הכבושים. המינהל האזרחי פועל בשטחים באמצעות משרדי תיאום וקישור (להלן: **מת"קים**), אשר בהם נדרשים תושבי השטחים להגיש את בקשותיהם, על גבי טפסים המיועדים לכך.

הצו בדבר הקמת מינהל אזרחי (יהודה והשומרון) (מס' 947), התשמ"ב-1981, המעניק למשיב 2 את סמכותו, קובע – לאור חובותיו של המשיב 1 על פי הדין הבינלאומי – כי סמכות המינהל האזרחי הינה "לנהל את העניינים האזרחיים באזור... לרווחתה ולטובתה של האוכלוסייה ולשם הספקת השירותים הציבוריים והפעלתם, ובהתחשב בצורך לקיים מינהל תקין וסדר ציבורי באזור".

העובדות והשתלשלות העניינים

8. מדי יום מתייצבים במת"קים הפזורים ברחבי השטחים מאות ואלפי פלסטינים תושבי השטחים הכבושים, ומגישים שם בקשות מסוגים שונים.

9. בין היתר, מוגשות במת"קים בקשות להסרת מניעה ליציאה לחו"ל, וזאת בהתאם לנוהל אשר גובש במסגרת עתירה לבג"ץ (בג"ץ 8155/06 **האגודה לזכויות האזרח נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון**), ואשר נועד לאפשר לתושבי השטחים לערוך בירור מוקדם בדבר החלטה למנוע את יציאתם מן השטחים וכן להגיש השגה על החלטה כזו, במידת הצורך.

10. הבקשות וההשגות מוגשות על גבי טופס ייעודי לכך. הטופס רשום במקביל בשפה העברית וכן **בשפה הערבית**.

העתק טופס בקשה לבירור מניעה ליציאה לחו"ל מצורף ומסומן **ע/1**.

11. בפועל, חלק מתושבי השטחים מגישים את בקשותיהם בעברית וחלק בשפתם הם - **בשפה הערבית**.

לשם המחשה, העתקי שש בקשות אשר הוגשו במת"קים השונים במהלך החודשים האחרונים כשהם רשומים **בשפה הערבית** (וטופלו), מצורפים ומסומנים **ע/2**.

12. מי שבוחר להגיש את בקשתו בשפה העברית דווקא (אולי מתוך אמונה או תקווה שתהיה לכך השפעה חיובית על הטיפול בבקשה או על משך הטיפול בה), מחליט לעיתים להיעזר ב"**כתבנים**". מדובר באנשים חסרי כל הכשרה, אשר נוהגים להתפרנס משיבה בפתחי המת"קים עם מכוונות כתיבה, ו"לתרגם" טפסים ומסמכים לעברית **תמורת תשלום**. עוד על כך בהמשך.

13. בהתאם לכל האמור, ובדומה לרבים אחרים, ביום 6.9.10 התייצבה העותרת 1 במת"ק חברון, לאחר שגורמי המשיב מנעו את יציאתה לחו"ל בגשר אלנבי. החיילת אשר טיפלה בבקשתה מסרה לה שאכן קיימת מניעה ביטחונית ליציאתה לחו"ל. כאשר ביקשה העותרת 1 להגיש השגה על המניעה, מסרה לה החיילת – למרבה הפתעה – כי עליה למלא את הבקשה **בעברית**. אולם, בעקבות התערבות טלפונית של נציגת המוקד להגנת הפרט, ניאותו חיילי המת"ק לקבל מידה את הטופס הרשום **בערבית**.

כך, בסופו של דבר, בדומה לפונים שבקשותיהם צורפו לעתירה זו (נספחים ע/א-1) ובדומה לרבים אחרים, מילאה העותרת 1 את טופס ההשגה שהגישה **בשפה הערבית**. על הטופס נרשם בכתב יד כי עליה לשוב למת"ק ביום 20.10.10.

העתק הטופס אשר הגישה העותרת 1 במת"ק חברון מצורף ומסומן ע/3.

14. ביום 20.10.10 התייצבה העותרת 1 במת"ק על מנת לקבל תשובה להשגה שהגישה, אולם לתדהמתה, מסרו לה חיילי המת"ק – במקום תשובה – כי עליה לרשום על הטופס את מטרת היציאה **בשפה העברית** ולהגישו פעם נוספת. בשיחה טלפונית שערכה נציגת המוקד להגנת הפרט מסרה חיילת מן המת"ק כי למעשה, בקשתה של העותרת 1 סורבה עוד ביום 26.9.10 (עשרים יום לאחר הגשתה), וזאת מכיוון **שהוגשה בשפה הערבית**.

15. אי לכך, ביום 25.10.10 פנה המוקד להגנת הפרט לראש מת"ק חברון, תיאר את השתלשלות העניינים ודרש להשיב באופן ענייני להשגה שהוגשה, לקיים בירור של המקרה ולנקוט בצעדים הנדרשים כדי למנוע הישנות מקרה דומה, ובכלל זה להבהיר לכל הקצינים והחיילים כי אין לדרוש מהפונים הפלסטינים תרגום של בקשות ומסמכים מהשפה הערבית. העתקים מן המכתב נשלחו, בין היתר, למשיב 2 – ראש המינהל האזרחי – וללשכת יועמ"ש המשיב 1.

העתק פניית המוקד להגנת הפרט לראש מת"ק חברון מיום 25.10.10 מצורף ומסומן ע/4.

16. משלא נתקבלה תשובה, שלח המוקד להגנת הפרט תזכורת לראש מת"ק חברון.

העתק התזכורת מיום 31.10.10 מצורף ומסומן ע/5.

17. ביום 2.12.10 נתקבלה תשובה לפנייה, מלשכת ראש המינהל האזרחי עצמו. אך מהמכתב התברר כי לא רק שהמשיבים אינם מתכוונים לטפל בהתנהלות המת"ק, אלא שמדובר **במדיניות של ממש**.

במכתב הובהר, באופן שאינו משתמע לשתי פנים, כי הבקשה למלא את טופס הבקשה בשפה העברית הינה "**חלק ממדיניות גורמי הביטחון**" וכי "**על מנת שיטפלו בבקשה היא חייבת להיכתב בשפה העברית**".

ואם לא די בכך, הוסיפו המשיבים וקבעו כי "**בידי התושבים עומדת האפשרות למלא את טופס הבקשה בשפה העברית ללא כל קושי**", זאת שכן "במתחם קבלת הקהל של המת"ק פועל משרד כתבנות פלסטיני המספק שירות כתבנות לתושבים".

העתק תשובת המשיב 2 מיום 2.12.10 מצורף ומסומן ע/6.

18. יוזכר, כי אותו "משרד כתבנות", אינו אלא אותם "כתבנים" חסרי הכשרה מקצועית, המתפרנסים משיבה בפתחי המת"קים עם מכונות כתיבה ו"תרגום" טפסים **תמורת תשלום**.

לשם המחשת עבודתם של אותם "כתבנים", להלן כמה דוגמאות המייצגות ומציגות את מלאכת ידם. ביניהן בקשתה של גבי רזק-מצרי, אשר אינה דוברת עברית, וה"כתבן" תרגם את בקשתה לעברית (תמורת תשלום כמובן) באופן הבא:

אני נשואה וא לי 5 ילדים אני נקי אני רותצי
בקשה לה להסרת מנועה בטחון

ובקשתו של מר גילגוף, אשר ביקש לעלות לרגל לעיר מכה לקיום מצוות החאג', ואינו שולט בעברית, וגם הוא שכר את שירותיו של "כתבן", אשר רשם עבורו כי יעד היציאה הינו:

יציא ל אלערבית אלסעודיה למסגד מכה

העתקי שבע בקשות אשר הודפסו במכונת כתיבה ע"י "כתבנים" תמורת תשלום, מצורפים ומסומנים ע/7.

19. אי לכך, ביום 12.12.10 פנה המוקד להגנת הפרט לראש המינהל האזרחי, בדרישה לחדול מייד ממדיניות פסולה זו ולאפשר לתושבי השטחים להגיש את בקשותיהם בשפתם שלהם – השפה הערבית. בפנייה נכתב כי:

לא ניתן להפריז בחומרתה של מדיניות חדשה זו, שהיא לא רק חסרת כל בסיס חוקי, אלא פוגעת בצורה בלתי נסבלת בתושבי השטחים הכבושים ומהווה הפרה מוחלטת של חובות המפקד הצבאי והמינהל האזרחי כלפיהם.

נדגיש, כי אפילו היה מדובר בבקשות אשר מוגשות בתוך ישראל, חובה היה לאפשר הגשתן בשפה הערבית, אשר כידוע, הוכרזה כאחת השפות הרשמיות של מדינת ישראל. גם בית המשפט העליון הכיר במעמדה של השפה הערבית (בג"ץ 4112/99 **עדאלה נ' עיריית תל-אביב-יפו**) ובהתאם לכך פסק, למשל, כי **הביטוח הלאומי מחוייב לקבל מתושבי ירושלים המזרחית טפסים שמולאו בשפה הערבית** (בג"ץ 2203/01 **אב"י נ' המוסד לביטוח לאומי**).

קל וחומר כאשר מדובר בהגשת בקשות בשטחים, על ידי פלסטינים תושבי השטחים, אשר הערבית היא שפת אמם, שפתם הרשמית היחידה. יצוין, כי הטפסים אשר נדרשים הפונים למלא במת"ק, דווקא כתובים במקור גם בשפה הערבית.

מובן כי ככל שהמופקדים על הטיפול באוכלוסייה הפלסטינית אינם שולטים די הצורך בשפה הערבית, הדבר מהווה לכל היותר תעודת עניות למינהל האזרחי ולגורמי הביטחון – אשר ראוי היה כי ידאגו להכשרה מתאימה ומספקת לבעלי התפקידים הרלבנטיים. בוודאי שלא יעלה על הדעת כי תושבי השטחים יידרשו לשלם את המחיר על כך.

עוד נכתב כי :

למותר לציין, כי "הפתרון" המוצע במכתבכם, לפיו רבבות תושבי השטחים הפונים למת"קים, ייאלצו לפנות לאותם "כתבנים" פלסטינים חסרי כל הכשרה, אשר נוהגים לשבת עם מכוונות כתיבה בפתחי המת"קים ו"לתרגם" מסמכים לעברית תמורת תשלום, הוא מקומם במיוחד, וטוב היה לו לא היה עולה על הכתב כלל.

העתקים מן הפנייה נשלחו למשיב 1, ליועמ"ש המשיב 1, למתאם פעולות הממשלה בשטחים ולפרקליטות המדינה. בפנייה התבקשה תשובה עד ליום 19.12.10, והובהר שאם לא כן, ייאלץ העותר לפנות לערכאות.

העתק פניית המוקד להגנת הפרט למשיבים מיום 12.12.10 מצורף ומסומן ע/8.

20. ביום 16.12.10 מסר סרן מתן סולומש מלשכת יועמ"ש המשיב 1, בשיחה טלפונית, כי בכוונתם לערוך בדיקה מעמיקה בעניין, וכי הדבר ייקח מספר ימים.

21. אולם הזמן חולף ודבר לא קורה. על כן, ביום 28.12.10 פנה המוקד להגנת הפרט לסרן סולומש, והודיעו כי לאור הודעתו הטלפונית מיום 16.12.10, טרם פנה המוקד לערכאות. אולם לאור העובדה שדבר לא קרה מאז, הרי שאם לא תתקבל תשובה עד ליום 2.1.11, ייאלץ המוקד לפנות לבית המשפט.

העתק מכתב המוקד להגנת הפרט לסרן סולומש מיום 28.12.10 מצורף ומסומן ע/9.

22. מאז, לא נתקבלה תשובה או התייחסות כלשהי. בנסיבות העניין ולאור חשיבות הסוגיה והשלכותיה היומיומיות על רבבות מתושבי השטחים, לא נותר לעותר אלא לפנות לבית המשפט.

הטיעון המשפטי

חובות המפקד הצבאי

23. שלוש מערכות נורמטיביות מחייבות את המפקד הצבאי.

ראשית, מחויב המפקד הצבאי לפעול בהתאם **למשפט ההומניטארי הבינלאומי** ודיני הכיבוש הכלולים בו.

שנית, המשיב מחויב לפעול גם בהתאם **למשפט הבינלאומי של זכויות האדם**.

שלישית, כרשות ציבורית ישראלית נושא המפקד הצבאי בתרמילו את הנורמות של **המשפט הציבורי הישראלי**.

24. חובתם של המשיבים לאפשר לתושבי השטחים הכבושים להגיש את בקשותיהם בערבית, נובעת באופן ישיר מכל אחת מן המערכות הנורמטיביות המחייבות אותם :

המשפט ההומניטארי הבינלאומי

25. כמפקד השטח הכבוש, שיקול דעתו של המפקד הצבאי צר ומוגבל בין שני "קטבים מגנטיים" (בג"ץ 393/82 ג'מעית אסכאן אלמעלמון נ' מפקד כוחות צה"ל, פ"ד לז(4) 785, 793 (1983), ומוטלת עליו חובה להגן על זכויותיהם של התושבים, להבטיח את חייהם התקינים ולשמור על זכויותיהם. תקנה 43 לתקנות האג, קובעת:

בעבור סמכות השלטון החוקי למעשה לידי הכובש, **עליו לנקוט בכל האמצעים שביכולתו** על מנת להחזיר ולהבטיח במידת האפשר את הסדר והחיים הציבוריים... (ההדגשה הוספה).

החובה להבטיח את הסדר והחיים התקינים ולפעול למען צרכי החברה חלה על כל תחומי החיים האזרחיים:

הרישא של תקנה 43 לתקנות האג מעניק לממשל הצבאי סמכות ומטיל עליו חובה להחזיר ולהבטיח את הסדר והחיים הציבוריים... אין התקנה מגבילה עצמה להיבט מיוחד של הסדר והחיים הציבוריים. היא משתרעת על הסדר והחיים הציבוריים בכל היבטיהם. **על-כן חלה סמכות זו - בצד ענייני ביטחון וצבא - גם על נסיבות "אזרחיות" רב-גוניות**, כגון נסיבות כלכליות, חברתיות, חינוכיות, סוציאליות, תברואתיות, בריאותיות, תעבורתיות וכיוצא באלה עניינים, שחיי אדם בחברה מודרנית קשורים עמהם.

(בג"ץ 393/82 ג'מעית אסכאן נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה והשומרון, פ"ד לז(4) 785, 797 (1983); ההדגשה הוספה).

למעשה, על המפקד הצבאי מוטלת **חובה אקטיבית** להגן על לזכויותיהם של תושבי השטחים:

בתחום האחרון מופקד מפקד האיזור לא רק על שמירת הסדר והבטחון של התושבים אלא גם על הגנת זכויותיהם, ובמיוחד על זכויות האדם החוקתיות הנתונות להם. הדאגה לזכויות אדם עומדת במרכז השיקולים ההומניטריים שחובה על המפקד לשקול.

(בג"ץ 10356/02 הס נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, פ"ד נח(3) 456, 443 (2004).

26. דהיינו, מתוקף חובתם של המשיבים לדאוג לטובת האוכלוסייה המוגנת ולשמור על זכויותיה, וכמי שמופקדים על הטיפול בה, חובתם לפעול על מנת לאפשר לתושבי השטחים לממש את זכויותיהם בצורה המלאה ככל שאפשר.

27. כידוע, שפתם היחידה של תושבי השטחים הכבושים היא השפה הערבית. מובן כי על מנת שיוכלו לממש את זכויותיהם באופן מלא, יש לאפשר להם לבטא עצמם באופן המלא והברור ביותר בפנייתם אל המשיבים.

28. כאשר אדם אשר מבקש לממש זכות יסוד שלו נאלץ להביע את רצונותיו, נימוקיו ונסיבותיו בשפה שאינו שולט בה, התוצאה הברורה היא פגיעה קשה ביכולתו לממש את זכותו.

29. יש להדגיש, כי מתן אפשרות לרבבות תושבי השטחים להביע עצמם ולהציג את בקשותיהם באופן רהוט וברור בפני הרשויות, אינו בגדר מעשה חסד. זהו חלק בלתי נפרד מחובתם של המשיבים המופקדים על דאגה לזכויותיה של אוכלוסייה זו.

30. זוהי הסיבה שהחקיקה הצבאית בשטחים מפורסמת באופן רשמי גם בשפה הערבית. זו הסיבה שכל תיעוד רשמי בשטחים נעשה גם בשפה הערבית. זוהי הסיבה שהטפסים בהם עושים המשיבים שימוש כתובים גם בשפה הערבית.

31. הדרישה כי הטופס (**הרשום במקורו גם בשפה הערבית**) ימולא רק בשפה העברית, אינה אלא הצבת מחסום חסר הגיון בפני תושבי השטחים, בדרך למימוש זכויותיהם, ועומדת בניגוד מוחלט לחובות המפקד הצבאי.

משפט זכויות האדם הבינלאומי

32. המשיבים מחויבים לפעול בהתאם למשפט הבינלאומי של זכויות אדם, ובראש ובראשונה אמנות האו"ם בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות ובדבר זכויות חברתיות וכלכליות. גם בית-משפט נכבד זה בחן את פעולות המפקד הצבאי לפי נורמות אלו (בג"ץ 9132/07 אלבסיוני נ' ראש הממשלה, תק-על 1213 (1)2008; בג"ץ 2150/07 אבו צפיה נ' שר הביטחון (טרם פורסם; 29.12.09); בג"ץ 7957/04 מראעבה נ' ראש ממשלת ישראל, תק-על 3333 (3)2005; סעיף 24; בג"ץ 3239/02 מרעב נ' מפקד כוחות צה"ל, תק-על 937 (1)2003; בג"ץ 3278/02 המוקד להגנת הפרט נ' מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית, פ"ד נז(1)385).

33. על פי משפט זכויות האדם הבינלאומי, מחויבים המשיבים לאפשר לתושבי השטחים לממש את זכויותיהם, בלא אפליה או הבחנה כלשהי – בין היתר בלא אבחנה על רקע שפה.

סעיף 2 לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ופוליטיות קובע:

Each State Party to the present Covenant undertakes to respect and to ensure to all individuals within its territory and subject to its jurisdiction the rights recognized in the present Covenant, without distinction of any kind, such as race, colour, sex, **language**, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

34. על פי המשכו של אותו סעיף, המשיבים אף מחויבים לנקוט בכל צעד, לרבות חקיקה, על מנת לקדם ולאפשר את מימושו המלא של הזכויות המוענקות על פי אמנות זכויות האדם.

35. מובן כי אדם אשר אינו יכול לבטא עצמו כהלכה בפנותו אל הרשויות, לא יוכל לממש את זכויותיו באופן מלא.

המשפט הציבורי הישראלי ומעמדה של השפה הערבית בישראל

36. כידוע, המשיב "נושא בתרמילו" את כללי המשפט הציבורי הישראלי, ומחויב לכללים החלים על כל רשות ישראלית (ראו, למשל: בג"ץ 393/82 ג'מעית אסכאן אלמעלמון אלתאוניה אלמחודזה אלמסאוליה נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה והשומרון, פ"ד לז(4) 785; בג"ץ 10356/02 הס נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה המערבית, פ"ד נח(3) 443; בג"ץ 2056/04 מועצת הכפר בית סוריק נ' ממשלת ישראל, פ"ד נח(5) 807).

37. סימן 82 לדבר המלך במועצתו משנת 1922, שעודנו דבר חקיקה תקף במדינת ישראל, קובע:

כל הפקודות, המודעות הרשמיות והטפסים הרשמיים של הממשלה וכל המודעות הרשמיות של רשויות מקומיות ועיריות באזורים שייקבעו עפ"י צו מאת הנציב העליון יפורסמו באנגלית ובערבית ובעברית...

(ההוראה שונתה בכל הנוגע לשפה האנגלית. ר' סעיף 15(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תשי"ח-1948).

יצוין כי הוראה זו נקבעה, מטבע הדברים, ביחס לכל שטחי ארץ ישראל המנדטורית, ובכלל זאת ביחס לגדה המערבית.

38. וכבר נפסק ביחס לסימן 82 האמור, בפרשת עדאלה (בג"ץ 4112/99 עדאלה נ' עיריית תל-אביב-יפו, נו (5) 393) כי:

סעיף זה קובע הוראה בעלת חשיבות רבה. מכוחה נקבע כי הערבית היא שפה רשמית. בכך ניתן לה "מעמד נעלה במיוחד" (השופט מ' חשין ברע"א 12/99 מרעי נ' סאבק, פ"ד נג(2) 128, 142). אין דיין כדין שפות אחרות, שאזרחי המדינה או תושביה דוברים אותן. ממעמד מיוחד זה נובעות במישרין זכויות וחובות כלפי השלטון המרכזי. עם זאת, אין מעמד מיוחד זה מתמצה אך באותן זכויות וחובות הנובעות ממנו במישרין. מעמדה הרשמי של שפה מקרין עצמו אל תוך גופו של המשפט הישראלי, ומשפיע על פעולתו. השפעה זו מתבטאת, בין השאר, במשקל שיש ליתן לרשמיותה של השפה במכלול השיקולים שבעל סמכות צריך להתחשב בהם שעה שהוא מפעיל סמכות שלטונית.

(פרשת עדאלה, פסקה 13 לפסק דינו של הנשיא ברק).

ובהמשך פסק דינו, קובע הנשיא ברק:

הייחוד של השפה הערבית הוא כפול: ראשית, הערבית היא שפתו של המיעוט הגדול ביותר בישראל, החי בישראל מימים ימימה. זוהי שפה הקשורה למאפיינים תרבותיים היסטוריים ודתיים של קבוצת המיעוט הערבית בישראל...

שנית, הערבית הינה שפה רשמית בישראל (ראו פסקה 12 לעיל). רבות הן השפות אותן מדברים הישראלים, אך רק ערבית - בצד העברית - היא שפה רשמית בישראל. לערבית ניתן איפוא מעמד מיוחד בישראל...

ל"רשמיותה" של השפה הערבית "יש ערך עודף וייחודי" (א' סבן, המעמד המשפטי של מיעוטים במדינות דמוקרטיות שסועות: המיעוט הערבי בישראל והמיעוט הדובר צרפתית בקנדה 246 (חיבור לשם קבלת התואר דוקטור במשפטים, האוניברסיטה העברית, התשי"ס)).

(פרשת עדאלה, פסקה 25 לפסק דינו של הנשיא ברק).

39. במהלך השנים שב והדגיש בית המשפט את היותה של השפה הערבית שפה רשמית, אשר חובה על הרשויות לאפשר לפונים אליהן להשתמש בה.

40. כך, למשל, נפסק כי ניתן להשתמש בשפה הערבית גם בבתי המשפט:

כבר נפסק, על סמך מעמדה של השפה הערבית כשפה רשמית (סימן 82 לדבר המלך במועצה), כי בעל דין רשאי להגיש לבית המשפט מסמכים בערבית, מבלי לתרגמם. (תי"א (מחוזי נצי') 5685/95 סלים נ' עזבון אלגיני (לא פורסם, 29.9.04)).

(ע"א 8837/05 **מרשוד נ' אל שורטי** (לא פורסם; 11.1.09)).

41. בשנת 2001 הוגשה עתירה נגד המוסד לביטוח לאומי, בעניין השימוש בשפה הערבית על ידו (בג"ץ 2203/01 אב"י - האגודה הבינלאומית לזכויות הילד נ' המוסד לביטוח לאומי (לא פורסם; 7.1.09); להלן: **פרשת אב"י**). בין היתר, דרשו העותרים כי הביטוח הלאומי יתרגם את הטפסים בהם הוא עושה שימוש לשפה הערבית וכן **כי תושבי ירושלים המזרחית יהיו רשאים למלא את הטפסים בשפה הערבית**.

42. באותה עתירה **אף המדינה לא חלקה על דרישה זו**, כפי שתיאר זאת בית המשפט בהחלטתו:

בתגובתם מסכימים המשיבים, כי כפועל יוצא ממעמדה הרשמי של השפה הערבית ומחובת עריכת הטפסים בשפות העברית והערבית, יש מקום לאפשר למלא את הטפסים בערבית וכן לאפשר התכתבות בשפה הערבית.

(פרשת אב"י הנ"ל, החלטת כבי השופט גיבוראן מיום 15.12.05).

43. בית המשפט מתח אז ביקורת קשה על כך שהמוסד לביטוח לאומי השתהה והתעכב במשך שנים בסיום ההיערכות הנדרשת לכך והבהיר, שמדובר בהתעלמות מהחובות המוטלות עליו כלפי תושבי ירושלים המזרחית. כאמור בפסק הדין מיום 7.1.09, בו נתן בית המשפט צו מוחלט:

השתלשלות הטיפול בעתירה פורטה בהחלטתנו מיום 23.07.2008. באותה החלטה מתחנו ביקורת חריפה על דרך הילוכו של המוסד לביטוח לאומי בפרשה זו, והבענו דעתנו כי יש בכך ביטוי ל"התעלמות מהחובות המוטלות על המוסד לביטוח לאומי כלפי תושבי מזרח ירושלים, זלזול בהחלטותינו ואי כיבוד ההצהרות שניתנו מטעם המוסד עצמו בבית המשפט". באותה החלטה ניתנו למוסד לביטוח לאומי 90 ימים נוספים להציג תכנית פעולה קונקרטיה ולוח זמנים מלווה בתצהיר.

ואמנם ביום 01.12.2008 הוגש לנו תצהיר משלים, חתום בידי מנכ"לית המוסד לביטוח לאומי, ובו דיווח על ההוראות שניתנו לתרגום הטפסים המיועדים לשימוש ציבור המבוטחים המופיעים באתר המוסד בעברית (120 טפסים). נמסר כי כל הטפסים יהיו דו לשוניים. ניתן דיווח ביחס למספר הטפסים שכבר תורגמו ועלו לאתר ולוח זמנים פרטני לסיום הטיפול בתרגום ופרסום הטפסים שהצגתם באתר המוסד בערבית מסתיים עד סוף חודש יוני 2009. כן נמסר לנו כי כל הפניות המוגשות למוסד בערבית מתקבלות על ידו. אנו נותנים אפוא צו מוחלט בעתירה שלפנינו ולפיו על הביטוח הלאומי לקיים את התחייבותו לעניין קבלת טפסים בערבית, וכן יהיה עליו להשלים את תרגום הטפסים והעלאתם לאתר, הכל כאמור בתצהיר המנכ"לית ובנספח המפורט שצורף לו ויש לראותו כחלק מצו זה.

44. ואם כך נפסק לגבי ישראל – שבה השפה העיקרית היא עברית ואילו הערבית היא שפתו של המיעוט – הרי על אחת כמה וכמה כאשר מדובר בשטחים הכבושים ובאוכלוסייה הפלסטינית, שם השפה הערבית היא **שפתו היחידה של הרוב**.

סיכום של דברים

45. קשה לתאר את גודל האבסורד אשר יוצרת מדיניותם החדשה של המשיבים: פלסטיני שפונה למשרד הפנים הישראלי, רשאי להגיש את בקשתו בשפה **הערבית** – בעוד שכאשר הוא פונה למינהל האזרחי, המופקד על הטיפול באוכלוסייה הפלסטינית בשטחים – הוא נדרש להגיש את בקשתו **בעברית בלבד**. מובן כי הפניות של כל תושבי השטחים לאותם "כתבנים" בתשלום היא בלתי מתקבלת על הדעת וטוב היה לו לא הייתה עולה על הכתב כלל.

46. אין זאת, כי הסירוב לטפל בבקשות ומסמכים של תושבי השטחים בשפה הערבית הוא חסר כל בסיס חוקי, ועומד בניגוד מוחלט לחובות המפקד הצבאי והמינהל האזרחי בשטחים הכבושים, על פי הדין הבינלאומי והישראלי.

עתירה זו נתמכת בתצהיר שנחתם בפני עו"ד בגדה המערבית ונשלח לח"מ בפקס, בתיאום טלפוני. בית המשפט הנכבד מתבקש לקבל תצהיר זה, ואת ייפוי הכוח שאף הוא נשלח בפקס, בהתחשב בקשיים האובייקטיביים בנוגע למפגש בין העותרת 1 לבין באי כוחה.

לאור כל האמור, מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי כמבוקש, ולאחר שמיעת תשובת המשיבים, להפכו לצו מוחלט. כמו כן מתבקש בית המשפט להשית על המשיב את הוצאות העותרים ושכ"ט עו"ד.

עידו בלום, עו"ד

ב"כ העותרים

4 בינואר 2010

[ת.ש. 66994]